

LESSEN

ERFGOED

Who Cares?!

Onderbouw Voortgezet Onderwijs

Informatie over:

Lessenreeks en erfgoedonderwijs

Doel van de lessenreeks

Dit project heeft als doel de jongeren kritisch naar 'vastgesteld' erfgoed te laten kijken en na te laten denken over het belang van erfgoed. Waarom bewaren we sommige gebouwen, voorwerpen, tradities wel of niet. Wanneer geven we het de status van erfgoed en zien we vastgesteld erfgoed ook weer verdwijnen?

- In deze lessen leren de leerlingen wat we onder erfgoed verstaan.
- De leerlingen ervaren dat in gesprekken over erfgoed emoties en belangen meespelen.
- De leerlingen ervaren dat wat we onder erfgoed verstaan niet vastligt, maar wordt bepaald door mensen samen in een dynamisch, kritisch dialoog.
- De leerlingen maken kennis met erfgoed in de eigen omgeving en reflecteren hierop.
- De leerlingen leren over hoe erfgoed wordt 'gemaakt' en dat zij er zelf ook invloed op hebben.

Vaardigheden

De leerlingen leren vanuit verschillende perspectieven naar erfgoed te kijken, hun empathisch vermogen te ontwikkelen en om genuanceerder te denken. De leerlingen worden gestimuleerd te bedenken, te verwoorden en te voelen wat zijzelf en andere mensen vinden van het erfgoed. Op deze manier ervaren leerlingen dat hun stem ertoe doet en dat ze actief (mee) kunnen doen aan betekenisgeving. Door deze aanpak valt erfgoedwijsheid niet alleen onder cultuureducatie, maar sluit het ook goed aan bij doelen van burgerschap, taalonderwijs, vreedzame school en meer.

Wat verstaan we onder cultureel erfgoed?

Cultureel erfgoed kan een archeologische vondst zijn of een gebouw, landschap, archiefstuk, historische kaart, oude foto en voorwerp. Maar het kunnen ook verhalen, ambachten, tradities, gebruiken en rituelen zijn (immaterieel erfgoed). Het zijn de tastbare sporen van culturele uitingen die door voorgaande generaties zijn bewaard en waar we in het heden (opnieuw) betekenis aan geven.

Erfgoededucatie wat houdt dat in?

Erfgoededucatie gaat over maken, bewaren, betekenis geven en doorgeven. Door te zeggen dit is 'erfgoed' geven we als gemeenschap aan dat we het willen bewaren voor de toekomst. Erfgoed is niet neutraal, maar context- en tijdgebonden. Mensen geven immers steeds opnieuw betekenis aan de wereld om zich heen. Het denken over erfgoed ontwikkelt zich door de tijd heen, maar verschilt ook van groep tot groep en zelfs per persoon. Iedereen kijkt vanuit zijn eigen achtergrond en perspectief.

Wat is erfgoedwijsheid?

Uiteindelijk willen we dat de leerlingen een kritisch vermogen ontwikkelen om het erfgoed te bevragen en betekenis te geven in het nu. Erfgoedwijze leerlingen ontwikkelen namelijk een genuanceerde en open blik op erfgoed en de betekenis ervan voor henzelf en anderen.

Belangrijke vragen rond erfgoed:

- Wie bepaalt dat iets erfgoed (genoemd) wordt?
- Hoe wordt iets erfgoed en op basis van wat?
- Welke belangen en emoties spelen daarbij een rol?
- Welk verhaal wordt hier verteld, door wie? En welk verhaal niet?
- Wat betekent dit voor onze samenleving?
- En wat vind ik er eigenlijk van?

Opbouw van de lessen

Het programma bestaat uit twee lessen van 90 minuten, afhankelijk van de lestijden kan er gekozen worden voor meerdere lesmomenten.

- 1] ORIËNTEREN - oriëntatie op het onderwerp,
- 2] ONDERZOEKEN - het onderzoeken van verschillende perspectieven,
- 3] UITVOEREN - het uitwerken van een eigen perspectief,
- 4] EVALUEREN - reflectie op het proces en onderwerp.

Materialenlijst

Les 1:

- Digibord
- Laptops voor de leerlingen
- Open de volgende documenten via [Cultuurentechniekopschool.nl>voortgezetonderwijs>lesmateriaal>erfgoed>docenten](https://cultuurentechniekopschool.nl/voortgezetonderwijs/lesmateriaal/erfgoed/docenten)
 - Bijlage 1: Vuurwerk - achtergrondinformatie over perspectieven van belanghebbenden
 - Bijlage 2: Emoticons - emotienetwerken
 - Bijlage 3: Werkblad A, Het 'naakte' object en Werkblad B, Het 'sprekende' object
 - Fotocollectie voormalig Museum De Voorde: Het 'naakte' object
 - Beschrijving collectie voormalig Museum De Voorde: Het 'sprekende' object

Les 2:

- Digibord
- Laptops voor de leerlingen
- Open de volgende documenten via [Cultuurentechniekopschool.nl>voortgezetonderwijs>lesmateriaal>erfgoed>docenten](https://cultuurentechniekopschool.nl/voortgezetonderwijs/lesmateriaal/erfgoed/docenten)
 - Bijlage 4: Werkblad C, Ons gebouw is het waard en Werkblad D, De Pitch!
 - Selectie Architectuur Zoetermeer

Inhoud

Les 1: Een Erfenis! 90 minuten

Wat is erfgoed?	Emotienetwerken	Betekenis geven	Waardevol !?
-----------------	-----------------	-----------------	--------------

Les 2: Who Cares?! 90 minuten

Een monument in Zoetermeer	Een bijzonder gebouw	Bewaren of slopen?	Mijn stem waard
----------------------------	----------------------	--------------------	-----------------

1 Een Erfenis!

Lesdoel

- De leerlingen ervaren dat in gesprekken over erfgoed emoties en belangen meespelen.
- De leerlingen denken na over wat erfgoed is of kan zijn a.d.h.v. de collectie van voormalig Museum De Voorde en welke waarde het voor hun zelf heeft.

Benodigde materialen

- Digibord
- Laptops voor de leerlingen
- Open de volgende documenten via [Cultuurentekniekopschool.nl>voortgezetonderwijs>lesmateriaal>erfgoed>docenten](https://cultuurentekniekopschool.nl/voortgezetonderwijs/lesmateriaal/erfgoed/docenten)
 - Bijlage 1: Vuurwerk - achtergrondinformatie over perspectieven van belanghebbenden
 - Bijlage 2: Emoticons - emotienetwerken
 - Bijlage 3: Werkblad A, Het 'naakte' object en Werkblad B, Het 'spreekende' object
 - Fotocollectie voormalig Museum De Voorde: Het 'naakte' object
 - Beschrijving collectie voormalig Museum De Voorde: Het 'spreekende' object

Voorbereiding

- Je maakt gebruik van de methodiek Emotienetwerken. Bekijk de informatie en het filmpje over emotienetwerken op de website van de Reinwardt Academie: <https://www.reinwardt.ahk.nl/lectoraat-cultureel-erfgoed/emotienetwerken/>
- Print Bijlage 2: Emoticons
- Print Bijlage 3: Werkblad A en B (per leerling).
- (Optie) print Bijlage 1: Vuurwerk

Bij ONDERZOEKEN ga je met de klas Emotienetwerken. Erfgoed ligt niet vast, maar wordt bepaald door mensen in een dynamisch, kritisch dialoog. Hier komen vaak verschillende emoties en belangen bij kijken. De grote vraag is: wat betekent dit stuk (erfgoed) voor de huidige jongeren. Vinden ze het de moeite waard om te bewaren of niet en waarom dan wel of niet?

Door het inzetten van de methodiek van Emotienetwerken ervaren de leerlingen in een gecontroleerde setting, dat er in gesprekken over erfgoed emoties en belangen meespelen. Denk maar aan de discussies over zwarte Piet. Bekijk de informatie en het filmpje over emotienetwerken op de website van de Reinwardt Academie: <https://www.reinwardt.ahk.nl/lectoraat-cultureel-erfgoed/emotienetwerken/>

Inhoud

Wat is erfgoed?

Emotienetwerken

Betekenis geven

Waardevol !?

Introductie

ErfgoedLab Zoetermeer: Wat is het jou waard?

We leren over de geschiedenis van de omgeving door collecties, monumenten, verhalen en tradities, de erfenis van voorbije generaties. Maar wat betekent deze erfenis nog voor de huidige leerlingen?

In 1962 werd Zoetermeer een groeikern van Den Haag, om te voorzien in de woningnood. Palenstein en Driemanspolder werden in 1966 als eerste aangelegd. In 1970 lag er een radicaal moderniseringsplan klaar voor de oude Dorpsstraat. Op de twee grote kerken na, zouden alle panden worden gesloopt. Dat is niet gebeurd.

Stel dat dit wel was gebeurd? Wat dan?

De waarde van erfgoed zit in de betekenis die we er nu aan geven. Heeft het geen betekenis voor de huidige generatie, dan dreigt het te verdwijnen. Huis Palenstein is bijvoorbeeld in de 19de eeuw nauwelijks bewoond geweest en in 1888 verkocht en grotendeels gesloopt. We hebben enkel nog sporen die ons doen herinneren aan het kasteel en buitenhuis Palenstein, zoals de gevelsteen en het erfgoedbord in de Dorpsstraat. En is dat erg?

In dit programma onderzoeken we de keuzes die andere generaties hebben gemaakt, de betekenissen die zij eraan hebben gegeven en de relevantie en betekenis die het heeft van de huidige generaties.

Oriënteren

Wat is erfgoed!

10 minuten

Opdracht

Wat is, of wat verstaan we onder 'erfgoed'? Bespreek dit klassikaal of laat in groepjes een woordweb maken en bespreek klassikaal de verschillende inventarisaties.

Reflecteren

Kun je erfgoed in Zoetermeer benoemen? Bijvoorbeeld de Oude Kerk en wat nog meer? Denk ook aan tradities.

Onderzoeken

Emotienetwerken

25 minuten

Opdracht

Open [Bijlage 1 | Vuurwerk](#) op het digibord. Ga met de klas in gesprek over het afsteken van vuurwerk (in Zoetermeer) met Oud en Nieuw. Dit is in Nederland een relatief jonge traditie (een traditie noemen we immaterieel erfgoed). Maar deze traditie met Oud en Nieuw staat onder druk. Wat vinden we ervan als er een totaalverbod komt? Door onderstaande stappen te doorlopen ontdekken de leerlingen welke waarde de traditie heeft voor henzelf en de ander.

Hoe werkt Emotienetwerken?

Kies een werkvorm die bij de groep past:

- Hang de emoticons op in het lokaal, de leerlingen gaan bij hun gekozen emotie staan.
- Deel sets uit voor groepjes leerlingen, ze wijzen de gekozen emotie aan.

Stappen in het proces:

Ronde 1:

- Bekijk een foto van Vuurwerk in Zoetermeer.
LEES VOOR: *Vuurwerk afsteken mag alleen op 31 december vanaf 18.00 uur 's avonds tot 1 januari 2.00 uur 's nachts. Buiten deze tijden is het afsteken strafbaar. Het is verboden om illegaal*

vuurwerk te kopen, af te steken of in bezit te hebben.

Laat de leerlingen even in stilte hierover nadenken.

- Vraag de leerlingen: Wat vind je hiervan? Kies één van de emoticons (blij, boos, verdrietig, neutraal, verbaasd) die het beste bij je gevoel past.
- Bespreek de verschillende gevoelens van de leerlingen en laat ze naar elkaar luisteren. Heeft dit invloed op hun eigen gevoel, zouden ze nu een andere emoticon kiezen?

Ronde 2:

- LEES VOOR: *Zo'n 40 procent van de mensen vindt het afsteken van vuurwerk een mooie traditie die moet blijven. Het is gebruikelijk dat volwassenen vuurwerk op straat 'voor de deur' afsteken. Buren, vrienden en familie grijpen de gelegenheid aan om elkaar een gelukkig nieuwjaar te wensen. Zo versterkt het afsteken van vuurwerk de sociale cohesie in de buurt.*
- Laat de leerlingen naar aanleiding van deze informatie opnieuw een emoticon kiezen. Wat is er veranderd? Bespreek opnieuw de reacties.

Ronde 3:

- LEES VOOR: *Een man is veroordeeld tot een jaar cel voor het gooien van vuurwerk naar een politieagent. Dat gebeurde tijdens de jaarwisseling van 2022 naar 2023. (...) De agent heeft inmiddels ontslag genomen bij de politie, zo zei hij in zijn slachtoffer-verklaring. In reactie op de uitspraak zei hij: 'Het moet nog even binnenkomen. Ik ben slachtoffer. Dan is het anders. Dan is het nooit genoeg.' De burgemeester is het zat en wil een landelijk vuurwerkverbod.*
- Laat de leerlingen naar aanleiding van deze informatie opnieuw een emoticon kiezen. Wat is er veranderd? Bespreek opnieuw de reacties.

Ronde 4:

- Tijdens de Covid-pandemie was er een tijdelijk vuurwerkverbod, alleen fopvuurwerk (categorie F1) was toegestaan, zoals sterretjes. Stel dat er nu definitief een totaalverbod op vuurwerk komt vanaf categorie F2 'oudejaarsvuurwerk', wat vind je daar nu van?

Reflecteren

Wat zou een mooi alternatief zijn om het nieuwe jaar in te luiden?

Uitvoeren

Betekenis geven

40 minuten

Opdracht

De leerlingen onderzoeken de collectie van voormalig Museum De Voorde. In 2023 moest het museum sluiten en daarmee zou waarschijnlijk ook de collectie uit Zoetermeer verdwijnen. Met het digitaliseren van de collectie is deze toch beschikbaar gebleven voor onderzoek en kunnen de verhalen achter de objecten worden doorgegeven.

Laat de leerlingen in tweetallen onderzoeken, geef ze wel individueel een werkblad.

OPDRACHT A: Het 'naakte' object

De leerlingen gaan naar

[Cultuurentechniekopschool>voortgezetonderwijs>lesmateriaal>erfgoed>leerlingen](#) en openen 'Fotocollectie Museum de Voorde | Het naakte object'. In tweetallen kiezen zij één van de objecten (voorwerpen) uit de collectie van voormalig Museum De Voorde. Ze onderzoeken het object zonder achtergrondinformatie. Hiervoor gebruiken ze Werkblad A: Het 'naakte' object. Deel het werkblad uit en bespreek de inhoud.

OPDRACHT B: Het 'sprekende' object

In deze fase waarderen de leerlingen het object. Na het onderzoeken hebben de leerlingen zichzelf vragen gesteld en er betekenis aan gegeven. Vervolgens krijgen ze er achtergrondinformatie bij.

De leerlingen gaan naar:

[Cultuurentiekopschool>voortgezetonderwijs>lesmateriaal>erfgoed>leerlingen](#) en openen 'Beschrijving collectie Museum de Voorde | Het sprekende object'.

Aan de hand van Werkblad B: Het 'sprekende' object waarderen de leerlingen de objecten. Bespreek de inhoud.

Reflecteren

Vraag enkele tweetallen aan welke waarde zij de meeste punten hebben gegeven en waarom. Dit vinden zij blijkbaar de belangrijkste waarde van hun object.

Vraag ook of ze het met elkaar eens waren en wat de doorslag gaf om het zo te doen.

Evalueren

Waardevol !?

15 minuten

Opdracht

Vertel de leerlingen:

In 2024 heeft het museum aan de inwoners gevraagd welke voorwerpen echt in Zoetermeer moesten blijven. Deze collectie is (voor een groot deel) naar de Historische Genootschap Oud Zoetermeer en Stadsarchief Gemeente Zoetermeer gegaan.

De objecten zijn onderzocht. Bepaald nu met elkaar de Toekomstwaarde! Wat zijn de onderzochte objecten waard voor de toekomst? Geef een cijfers tussen de 1-10.

Hoe belangrijk zijn de objecten voor de toekomst van de stad en de volgende generaties?

Reflecteren

Bij welk cijfer zou het object in Zoetermeer moeten blijven. Tussen de 5-10 punten of tussen de 7-10 punten? Welke objecten komen volgens jullie dan in aanmerking?

2 Who Cares?

Lesdoel

- De leerlingen leren over monumenten in Zoetermeer
- De leerlingen leren over hoe erfgoed wordt 'gemaakt' en dat zij er zelf ook invloed op hebben.

Benodigde materialen

- Digibord
- Laptops voor de leerlingen
- Open de volgende documenten via [Cultuurentechniekopschool.nl>voortgezetonderwijs>lesmateriaal>erfgoed>docenten](https://cultuurentechniekopschool.nl/voortgezetonderwijs/lesmateriaal/erfgoed/docenten)
 - Bijlage 4: Werkblad C, Ons gebouw is het waard en Werkblad D, De Pitch!
 - Selectie Architectuur Zoetermeer

Vorbereiding

- Print Werkblad C en D uit per leerling
- Ze deze website klaar op het digibord: [Erfgoed Zoetermeer - Monumenten](#). Je vindt hier de monumentenkaart van Zoetermeer, waar ook de leerlingen gebruik van gaan maken. Klik op een rood en blauw vlakje en scrol naar beneden naar de foto van het monument. Demonstreer dit later in de les.

Inhoud

Een monument in Zoetermeer

Een bijzonder gebouw

Bewaren of slopen?

Mijn stem waard

Introductie

Een monument is een overblijfsel van kunst, cultuur, architectuur of nijverheid dat van algemeen belang wordt geacht vanwege de historische, volkskundige, artistieke, wetenschappelijke, industrieel-archeologische of andere sociaal-culturele waarde.

Bij monumenten wordt vaak gedacht aan bijzondere gebouwen. Maar ook bruggen, begraafplaatsen, hekwerken en andere objecten kunnen een beschermd monument zijn. Binnen monumenten kan een onderscheid gemaakt worden tussen 2 soorten objecten: rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten.

Het cultuurhistorische belang van gebouwde monumenten kent vijf aspecten: gebouw, interieur, omgeving, het gebruik en het historisch bewustzijn. Bij elkaar bepalen deze de cultuurhistorische waarde van het monument. Dat geldt voor ieder soort monument, of het een kerk, fabriek, brug, park of huis is.

Opdracht

Laat deze website zien [Erfgoed Zoetermeer - Monumenten](#) en bekijk samen met de leerlingen de monumentenkaart van Zoetermeer. Klik op een rood en blauw vlakje en scroll naar beneden. Laat de foto zien van het desbetreffende monument, herkennen ze het?

Vertel vervolgens dat deze monumenten er bijna niet meer zouden zijn, behalve de twee kerken. In 1970 lag er namelijk een radicaal moderniseringsplan klaar voor de Dorpsstraat. Op de twee grote kerken na, zouden alle panden worden gesloopt. Dan zouden de meeste van de huidige gemeentemonumenten niet meer bestaan. Is dat erg?

Reflecteren

Besprek met de leerlingen welk gebouw ze het meest zouden missen als het 'oude' dorp zou verdwijnen. Laat ze met een onderbouwing komen.

Zoetermeer is een NewTown. In de jaren 60 werd Zoetermeer aangewezen als groeistad van Den Haag. Van een dorp groeide Zoetermeer uit naar een stad van rond de 130.000 inwoners.

Opdracht

De leerlingen gaan op zoek naar een potentieel monument van de toekomst. Stel dat de gemeente opnieuw keuzes moet maken, vanwege verregaande nieuwbouwplannen. Wat moet dan volgens de leerlingen in aanmerking komen voor een monumentenstatus?

In Zoetermeer houdt 'ArchitectuurPunt Zoetermeer' zich bezig de kwaliteit van architectuur en leefomgeving. Zij brengen gebouwen onder de aandacht in de rubriek: *Gebouw van de maand*. Deze gebouwen hebben nog geen monumenten status, maar zijn wel bijzonder.

De leerlingen gaan naar:

[Cultuurentechniekopschool>voortgezetonderwijs>lesmateriaal>erfgoed>leerlingen](#) en openen 'Selectie Architectuur Zoetermeer'.

De leerlingen kiezen in tweetallen één van de bouwwerken, waarvan zij vinden dat het een monumentenstatus verdient. Ze onderzoeken het gebouw aan de hand van de waarden die te vinden zijn op Werkblad C: Ons gebouw is het waard.

Deel dit uit en bespreek de inhoud.

Reflecteren

Twee tweetallen bespreken samen hun waarderingsblad. Elk tweetal laat zien welk gebouw of brug ze hebben gekozen en leggen uit welk waarderingcijfer ze per categorie hebben gegeven en waarom ze hiervoor hebben gekozen.

Uitvoeren	Bewaren of slopen?	30 minuten
-----------	--------------------	------------

Opdracht

De leerlingen bereiden een pitch voor. Als bewoner van Zoetermeer bedenken ze waarom 'hun' bouwwerk bewaard moet worden voor de toekomst. Blijft het zoals het is of krijgt het een herbestemming? Tegelijkertijd bedenken ze ook twee tegenargumenten die de gemeenteraad in zou kunnen brengen of een andere belanghebbende partij. Hebben ze dan een antwoord? Gebruik hiervoor Werkblad D: De Pitch! Bespreek de inhoud.

Reflecteren

Geef de leerlingen even tijd om hardop te oefenen. Wie komt het meest overtuigend over? Ze kunnen hun pleidooi bijstellen waar nodig.

Evalueren	Mijn stem is het waard	20 minuten
-----------	------------------------	------------

Opdracht

Als afsluiting geven de leerlingen in tweetallen een pitch en pleiten ze voor behoud van het gebouw. Tijdens deze presentaties, speelt de rest van de klas de rol van de gemeente. Met de pitch moeten de tweetallen de rest van de klas overtuigen voor behoud van 'hun' monument. Met een duim omhoog of omlaag bepalen ze of het een kans maakt. Meeste stemmen gelden ...

Zorg als docent voor een veilige omgeving en benoem omgangsregels zoals luister naar elkaar, zoals jij wilt dat er ook naar jou wordt geluisterd. Ook al ben je het er niet mee eens.

Reflecteren

Hoe kijk je nu naar je eigen omgeving? Bijvoorbeeld in de wijk waar je woont, op de weg van huis naar school of in het Stadshart van Zoetermeer? Wat valt dan op?

Achtergrondinformatie

Geschiedenis vuurwerk

Chinezen kennen een lange traditie van het gebruik van vuurwerk bij religieuze gebeurtenissen om boze geesten te verdrijven. Na enkele eeuwen werd het buskruit ook in Europa bekend. Hier werd het toegepast bij oorlogsvoering, maar het werd ook gebruikt in groot vuurwerk. In de loop van de negentiende eeuw ging de gegoede burgerij meer vuurwerk afsteken met oud en nieuw.

Na de Tweede Wereldoorlog werd vuurwerk populair onder brede lagen van de bevolking. De toegenomen welvaart maakte het mogelijk dat iedereen vuurwerk kon kopen. Pas rond 1965 kwamen vuurpijlen en gillende keukenmeiden massaal in trek. In 1980 kwam er nationale wetgeving die het geluidsvolume dat met het vuurwerk gemaakt mocht worden aan banden legde. Veel knalvuurwerk werd hiermee officieel verboden en zo groeide er ongewild een markt voor illegaal vuurwerk. Tegelijk werd het siervuurwerk – door de wettelijke verruiming van de maximale kruitinhoud bij vuurwerk – steeds beter en mooier en het aanbod ervan nam toe.

Pas in de jaren zestig en zeventig van de twintigste eeuw ontstaat de gewoonte om tijdens de jaarwisseling zelf vuurwerk af te steken [\[1\]](#). Waarschijnlijk nemen oud-Indiëgangers en migranten deze gewoonte mee uit Indonesië. Veel van hen vestigen zich in Den Haag, waar in eerste instantie met name

straatschoffies het gebruik oppikken. Daarna volgen al snel andere burgers en andere delen van het land. Het vuurwerk wordt steeds makkelijker verkrijgbaar dankzij import vanuit China. En de stijgende welvaart maakt het vuurwerk voor steeds meer mensen bereikbaar. Inmiddels is een jaarwisseling zonder vuurwerk voor veel mensen niet meer voorstelbaar.

Om de consumenten te waarschuwen voor de gevaren van verkeerde omgang met vuurwerk kwamen er vanaf de jaren zeventig steeds meer campagnes ('Je bent een rund, als je met vuurwerk stunt'). Na rampen in een vuurwerfabriek (Culemborg 1991) en in een vuurwerkopslag (Enschede 2000) werden alle fabrieken gesloten. In 2014 werd de aanvangstijd van afsteken verschoven van 10.00 uur naar 18.00 uur op 31 december. Hiermee ging een stuk van de traditie, het zogenoemde dagstoken, verloren.

Monumenten

Een monument is een overblijfsel van kunst, cultuur, architectuur of nijverheid dat van algemeen belang wordt geacht vanwege de historische, volkskundige, artistieke, wetenschappelijke, industrieel-archeologische of andere sociaal-culturele waarde.

Bij monumenten wordt vaak gedacht aan bijzondere gebouwen. Maar ook bruggen, begraafplaatsen, hekwerken en andere objecten kunnen een beschermd monument zijn. Binnen monumenten kan een onderscheid gemaakt worden tussen 2 soorten objecten: rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten.

Het cultuurhistorische belang van gebouwde monumenten kent vijf aspecten. Bij elkaar bepalen deze de cultuurhistorische waarde van het monument. Dat geldt voor ieder soort monument, of het een kerk, molen, woonhuis of boerderij is. Bij het in stand houden van gebouwde monumenten als cultureel erfgoed gaat het er om deze vijf aspecten te onderkennen en zo veel mogelijk te respecteren:

- De kern van het monument is uiteraard het gebouw.
- Het interieur van een monument draagt in belangrijke mate bij aan de cultuurhistorische waarde ervan. Zo heeft een molen die nog de oorspronkelijke maalinrichting bezit, een hogere cultuurhistorische waarde dan die waarin een pannenkoekenrestaurant is gevestigd.
- Een (directe) omgeving die in harmonie is met het monument en die (deels) in samenhang met de buitenplaats is aangelegd is wezenlijk voor de uitstraling ervan. Een kerk in een dorpskern die nog grotendeels authentiek is, heeft een grotere cultuurhistorische waarde dan één die naast een supermarkt of een sporthal ligt.
- Ook het gebruik van een monument draagt bij aan de cultuurhistorische betekenis ervan. Het gaat daarbij om een voor ieder monument optimale combinatie van - zo mogelijk - traditioneel gebruik en openstelling:
 - a. Traditioneel gebruik kan bestaan uit het traditionele gebruik of uit traditionele activiteiten, waaronder activiteiten die een voortzetting zijn van de traditionele band van het monument en zijn omgeving.
 - b. Veel monumenten zijn (deels) op regelmatige tijden opengesteld voor het publiek, zodat eenieder kan genieten van het cultureel historische erfgoed.
- Het bewustzijn van de historische context van het monument en zijn omgeving is een belangrijk element dat bijdraagt aan de waarde van het cultureel erfgoed. Het gaat daarbij niet alleen om het bewustzijn dat leeft bij de beheerder(s) van het monument, maar ook bij de omgeving, zoals bijvoorbeeld een plaatselijke heemkundekring.

Deze vijf elementen vormen het wezen van een gebouwde monument als cultureel erfgoed. De samenhang ervan is essentieel: zo kan het interieur niet zonder gebouw bestaan en zou het gebouw zonder de omgeving minder authentiek zijn. Voor ieder gebouwde monument zijn deze vijf aspecten van belang, zij het dat zij niet in ieder monument even sterk aanwezig zijn. Het besef dat deze vijf aspecten voor ieder monument een rol spelen en zo veel mogelijk gerespecteerd moeten worden is van belang voor zowel de instandhouding van het cultureel erfgoed als ook voor de waardering ervan.

Colofon

De lessen Erfgoed zijn ontwikkeld door Angela Manders | ArteKino in opdracht van Cultuur en Techniek op School met dank aan Gemeente Zoetermeer en Architectuurpunt Zoetermeer.

Neem bij vragen contact op via info@cultuurentechiekopschool.nl

Voor meer informatie: www.cultuurentechiekopschool.nl

Januari 2025